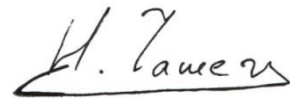

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

ЧАШЕЧНІКОВА НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 37.01+37.013+37.017.4

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ
НАРОДНОГО ТАНЦЮ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.07 - теорія і методика виховання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця - 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Міністерство освіти і науки України, м. Івано-Франківськ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Стражнікова Інна Василівна,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», професор кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика, м. Івано-Франківськ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Брилін Борис Андрійович,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри музикознавства та інструментальної підготовки, м. Вінниця;

кандидат педагогічних наук
Богута Валентина Миколаївна,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, старший викладач кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання, м. Полтава.

Захист відбудеться «18» жовтня 2017 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32 та на сайті університету за адресою www.info@vspu.net.

Автореферат розісланий «15» вересня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. За сучасних умов загострення внутрішньої ситуації та зовнішньополітичного становища України, складних процесів реформування національної системи освіти, її інтеграції в європейський культурний простір актуалізується проблема формування громадянина-патріота, розширення й ефективного використання необхідних для цього засобів і чинників виховання. На це спрямовують базові державні документи (Закон України «Про освіту»; Закон України «Про позашкільну освіту»; Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді; Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах; Концепція позашкільної освіти й виховання; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та ін.), у яких, зокрема наголошується, що стрижнем системи виховання учнівської молоді є національна ідея, патріотизм, що передбачають формування любові й готовності до захисту Батьківщини, громадянського обов'язку, інтересу і прагнення до збереження національної історії, культури, традицій та поваги до культурних цінностей інших народів.

Значний потенціал для патріотичного виховання має народна хореографія, що сприяє пізнанню учнів історичного минулого та культурних традицій українського й інших народів. Через яскравий художній образ, представлений у танцювальному малюнку (рухи, пози, жести, міміка), народно-сценічний танець виразно відображає зміст соціальних подій, характер героя. Виховання й розвиток через хореографічне мистецтво забезпечує активне включення дитини в художню творчу діяльність, яка може та повинна відіграти вагомую роль у формуванні її патріотичних якостей.

У період переорієнтації від авторитаризму до гуманізації суб'єкт-суб'єктних взаємин, упровадження засад демократизації та альтернативних інноваційних методик у навчанні й вихованні дітей зростає значущість позашкільних навчальних закладів (ПНЗ). Однак чинна система підготовки хореографів-педагогів не завжди враховує особливості роботи в дитячих колективах. Сучасні суспільні виклики вимагають концептуальних змін у формуванні хореографічних знань і навичок їхніх керівників, які мають поєднувати професіоналізм, здатність розв'язувати духовно-творчі завдання та високий рівень національно-патріотичної свідомості.

Окреслені суспільно-виховні проблеми знайшли відображення в педагогічній науці та мистецтвознавстві. Вивчення різних аспектів виховання громадянина-патріота має глибоку традицію, починаючи від класиків вітчизняної суспільної думки (Г. Ващенко, І. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський) і до сучасних учених, які розглядають її в загальному контексті виховного процесу, у взаємозв'язку між національним і полікультурним феноменами та в інших ракурсах (А. Алексюк, О. Безкоровайна, І. Бех, Г. Васянович, О. Вишневський, В. Дзюба, Т. Завгородня, А. Загородня, Ю. Зубцова, М. Качур, В. Киричок, О. Коберник,

О. Коркішко, О. Онопрієнко, Р. Петронговський, М. Стельмахович, І. Стражнікова, О. Сухомлинська, Г. Тарасенко, К. Чорна та ін.).

Сторічну традицію має й осмислення впливу української хореографічної культури на формування зростаючого покоління. Спираючись на надбання фундаторів національної хореології В. Авраменка, К. Василенка, В. Верховинця, П. Вірського, А. Гуменюка, важливий внесок у вивчення цієї проблеми зробили сучасні педагоги й мистецтвознавці (М. Алякринська, С. Безклубенко, О. Бігус, В. Богута, О. Бойко, Б. Брилін, В. Дорошенко, К. Кіндер, С. Легка, В. Литвиненко, О. Мініна, І. Моїсєєв, С. Моріна, Н. Петроченко та ін.).

За останні роки активізувалося вивчення широкого комплексу питань щодо функціонування позашкільної освіти (О. Биковська, Т. Гавлітіна, Г. Пустовіт, Т. Сущенко, В. Цвірова та ін.). На початку ХХІ ст. посилилась увага науковців до осмислення ролі хореографічної культури у вихованні й розвитку учнівської молоді та підготовки майбутніх фахівців до цієї діяльності (О. Акімова, О. Бурля, Ю. Гончаренко, І. Гутник, О. Жиров, В. Пастух, І. Поклад, О. Стьопіна, О. Таранцева, П. Фриз, А. Чернишова, В. Шахов, В. Шкоріненко, В. Штифурак та ін.). У такому контексті вивчаються й різні компоненти організації навчально-виховного процесу серед дітей молодшого шкільного віку. Однак, за винятком окремих статей (В. Косиченко, О. Мартиненко та ін.), не було здійснено ґрунтовного комплексного дослідження ролі народних танців у патріотичному вихованні молодших школярів у системі ПНЗ.

Звернення до цієї проблеми актуалізують такі *суперечності*:

- між потужним виховним потенціалом народної хореографії та низьким рівнем його використання у формуванні духовних цінностей особистості, зокрема патріотичних якостей молодших школярів;
- між процесами інтеграції України в європейський простір та витіснення національних культурних моделей маловартісними зразками інтернетної культури, які посилюють духовну деградацію, деєтнізацію особистості, що втрачає зв'язок з базовими цінностями народу, зокрема його хореографічною культурою;
- між зростаючим зацікавленням учнівської молоді сучасним танцем та згасанням її інтересу до народної хореографії, зокрема з причини недооцінювання її виховних можливостей, естетичного потенціалу з боку педагогів-хореографів і батьків.

Отже, суспільно-виховна значущість і наукова актуальність, відсутність спеціальних комплексних досліджень і необхідність розв'язання означених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складником науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «Історико-педагогічні проблеми навчання

і виховання в системі безперервної освіти» (державний реєстраційний № 0108U009122). Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 12 від 28 грудня 2010 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 1 від 25.01. 2011 р.).

Мета дослідження – полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов використання народної хореографії в патріотичному вихованні учнів у ПНЗ.

Об'єкт дослідження – патріотичне виховання молодших школярів у системі ПНЗ.

Предмет дослідження – педагогічні умови патріотичного виховання учнів початкової школи засобами народного танцю у ПНЗ.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що виховання патріотизму в молодших школярів засобами народного танцю в ПНЗ буде ефективним за таких педагогічних умов:

- удосконалення теоретичної і практичної підготовки педагогів-хореографів до використання народної хореографії в патріотичному вихованні учнів у ПНЗ;
- стимулювання творчої самодіяльності дітей через розширення і вдосконалення форм, методів, прийомів, засобів виховного впливу;
- реалізація виховного потенціалу народних танців шляхом формування у дітей розуміння їхніх лексичних особливостей і сакрально-символічного змісту;
- залучення дітей до підготовки та участі в ролі виконавців і глядачів у різноманітних культурно-освітніх заходах національно-патріотичного спрямування.

Виходячи з мети і гіпотези, визначено такі **завдання дослідження**:

1. Визначити зміст і структуру патріотичного виховання молодших школярів у процесі освоєння народного танцю в ПНЗ.
2. З'ясувати виховний потенціал української народної хореографії та досвід її використання в патріотичному вихованні дітей у системі позашкільної освіти.
3. Розробити критерії, показники та визначити рівні патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю в системі ПНЗ.
4. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови патріотичного виховання дітей засобами народної хореографії в ПНЗ.

Методи дослідження. Для досягнення мети й реалізації завдань дисертаційного дослідження використано комплекс взаємопов'язаних наукових методів: теоретичні (*пошуково-евристичний, історіографічний* – для виявлення, систематизації, аналізу наукової, навчальної, методичної літератури з проблем патріотичного виховання дітей і юнацтва, розвитку народної хореографії, функціонування ПНЗ, підготовки майбутніх педагогів-хореографів тощо; *періодизації* – для визначення етапів, динаміки проведення експерименту; *аналізу й синтезу, індукції і дедуції, системно-структурний методи* – для

типології, класифікації феноменів хореографічного мистецтва та визначення критеріїв, ознак рівнів його впливу на патріотичне виховання особистості дитини); емпіричні (*діагностичні* (анкетування, бесіда, інтерв'ювання); *обсерваційні* (види педагогічного спостереження); *статистичні* (обробка даних дослідження); *прогностичні* (експертні оцінки). Вони використовувалися на різних етапах педагогічного експерименту задля виявлення рівня хореографічних знань, навичок у формуванні патріотичних якостей дітей засобами народного танцю та вдосконалення діяльності педагогів-хореографів у цьому напрямі.

Експериментальна база дослідження. До дослідницько-експериментальної роботи залучили сім дитячих хореографічних колективів зі 194 учасниками 8-11-ти років. Контрольна група (КГ) складалася з ансамблів, що діють в Івано-Франківській області: «СВАРГА» м. Коломия; «Торнадо» с. Тулова Снятинського району; «Ярославна» м. Галича; «Радість» міського центру дитячої творчості м. Івано-Франківська; «Радість» міського центру дитячої творчості м. Долини, «Шкільний стиль» смт. Великий Любінь Львівської області. Основою експериментальної групи (ЕГ) стала група учнів Івано-Франківської дитячої хореографічної школи філії Київської академії танцю.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що *вперше*: обґрунтовано педагогічні умови патріотичного виховання молодших школярів засобами народної хореографії в системі ПНЗ (спрямування навчально-виховного процесу в ПНЗ на формування в учнів розуміння внутрішнього символічного змісту лексики танцю; стимулювання творчого інтересу і діяльності дитини; залучення школярів до підготовки й участі в культурно-освітніх заходах тощо); розроблено модель, що охоплює основні цикли (мету, завдання, принципи, педагогічні умови, зміст, стадії, методи, засоби, критерії, рівні сформованості, результат) патріотичного виховання дітей у ПНЗ; обґрунтовано ідею щодо повнішого використання потенціалу народного танцю в патріотичному вихованні через пізнання молодшими школярами його сакрального-символічного змісту;

уточнено поняття «хореографічна діяльність у системі патріотичного виховання молодших школярів», що визначаємо як процес активності дитини, що спрямована на опанування, інтерпретацію, створення танцювальних рухів, комбінацій, композицій, які через виявлення й розвиток її психоемоційної, когнітивної, фізично-рухової сфер сприяють формуванню патріотичних якостей та громадянської позиції особистості;

подальшого розвитку набули: актуалізація проблеми діяльності керівників дитячих танцювальних колективів з виховання патріотизму учнівської молоді засобами хореографічного мистецтва та підготовки студентів-хореографів до патріотичного виховання школярів у системі ПНЗ; досвід використання методу проектів у вихованні дітей і підлітків.

Практичне значення здобутих результатів полягає в розробленні та впровадженні в навчально-виховний процес ПНЗ методичного посібника «Дерево корінням красне, а людина родом», який використовується при

розробці навчально-виховних програм для ПНЗ художньо-естетичного напрямку (хореографічний профіль), в організації навчання дітей танців у початковій школі. Матеріали роботи можуть бути використані в процесі викладання навчальних дисциплін і спецкурсів з теорії та методики організації виховної роботи для студентів педагогічних ВНЗ, а також нормативних курсів «Мистецтво балетмейстера», «Теорія і методика викладання народно-сценічного танцю», «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом» для студентів, які навчаються за напрямом «Хореографія»; у практичній роботі й на курсах підвищення кваліфікації хореографів, керівників дитячих колективів; при проведенні науково-дослідницької роботи студентами, магістрами, ученими-педагогами й мистецтвознавцями.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/3 від 16.03.2016), кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 1219-Н від 16.03.2016), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка № 01-15/03-463 від 22.03.2016), позашкільного багатопрофільного навчального закладу освіти «Центр творчості дітей та юнацтва Галичини» (довідка № 32 від 17.03.2016).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на 16 науково-практичних конференціях, у тому числі: 8 *міжнародних* – «Українська педагогічна наука у контексті сучасних цивілізаційних процесів» (Івано-Франківськ, 2011), «Хореографія в мистецько-освітньому просторі України» (Рівне, 2011), «Розвиток наукових досліджень» (Полтава, 2011), «Етнопедagogіка: діалог культур» (Хмельницький-Івано-Франківськ, 2012), «Наукові дослідження – теорія та експеримент» (Полтава, 2012), «Сучасні проблеми педагогіки і психології та їх роль в сучасному суспільстві» (Одеса, 2013), «Роль педагогічних та психологічних наук у процесі розвитку суспільства в умовах сьогодення» (Київ, 2015), «Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX–XXI ст.)» (Львів 2014); 4 *всеукраїнських* – «Історико-педагогічні дослідження в Україні: стан, проблеми, перспективи» (Хмельницький, 2012), «Феномен «Черемошу»: традиції франкового університету в царині національного та культурно-освітнього виховання молоді (Львів, 2013), «Тлумач: історія та сучасність» (Тлумач, 2014), «Педагогічні, психологічні та методико-біологічні аспекти в хореографії та спорті» (Львів, 2016); *інтернет-конференціях* – «Педагогічна персоналістика: теорія, історія, освітня практика» (Івано-Франківськ, 2016); 2 *міжвузівських* – «Науково-практична конференція аспірантів та молодих учених» (Хмельницький, 2012), «Державний стандарт початкової загальної освіти: проблеми та чинники його впровадження» (Івано-Франківськ, 2013); *щорічних* наукових конференціях викладачів та аспірантів, на засіданнях кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, 2011–2017).

Результати дослідження відображено у 19 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 8 – у фахових виданнях (зокрема 1 публікація в

зарубіжних наукових виданнях), 8 – апробаційного характеру, 3 – наукові праці, які додатково відображають результати дисертації.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (295 найменувань) та 22 додатків. Основний текст дисертації викладено на 200 сторінках, загальний обсяг роботи становить 284 сторінки. Робота містить 13 таблиць на 19 сторінках і 6 рисунків на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і ступінь вивченості теми дисертації; визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, методи, експериментальну базу, наукову новизну, практичне значення дослідження; наведено відомості про його апробацію, упровадження результатів, публікації і структуру роботи.

У першому розділі **«Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю як педагогічна проблема»** розглянуто ключові поняття дослідження в контексті дефінітивного аналізу; структуру патріотичного виховання молодших школярів у процесі освоєння народного танцю і його лексичні особливості; зміст і досвід виховної діяльності ПНЗ хореографічного спрямування; критерії, показники, рівні патріотичного виховання учнів молодших класів засобами народного танцю.

Дисертаційне дослідження має міждисциплінарний характер і включає три основні блоки, що стосуються: 1) патріотичного виховання молодших школярів (його категорійний апарат, змістові особливості, структурні компоненти тощо); 2) народного (фольклорного, народно-сценічного) танцю як чинника і засобу виховного процесу (його етимологія, генеза, вплив на етнокультуру, етнопедагогіку, духовність українського народу); 3) системи функціонування ПНЗ, яка створює освітньо-виховне середовище та відіграє специфічну роль у розвитку учнівської молоді.

Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в ПНЗ визначено як особистісно зорієнтований педагогічний процес, спрямований на вивчення і наслідування хореографічної традиції та набуття на цій основі моральних якостей, які зумовлюють позитивне емоційно-ціннісне ставлення до культурної спадщини народу і виявляються в активній творчо-діяльній позиції, повазі до національних ідеалів, любові до рідного краю, готовності до захисту Батьківщини.

З'ясовано головні компоненти структури патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю (ставлення до Батьківщини, національних цінностей, людей, свого національного «Я») та розкрито сутнісно-змістові ознаки кожного з них.

Важливе тло й передумову для патріотичного виховання учнів молодших класів становить українська народна хореографічна культура – явище поліфункціональне, детерміноване різними суспільно-політичними, соціо- й етнокультурними чинниками. Її багатобарвність і самобутність відображають танцювальне мистецтво і традиції різних частин України – Наддніпрянщини, Слобожанщини, Півночі, Півдня, Сходу, Заходу (Галичина, Буковина, Закарпаття,

Волинь). Їх доповнюють локальні особливості етнографічних груп гуцулів, бойків, лемків, подолян тощо.

Навчально-методична література з народного хореографічного мистецтва підготовлена переважно у форматі збірників, де подаються описи танців із музичним супроводом (Р. Андрусин, К. Балог, Р. Гарасимчук, О. Голдрич, О. Гуцуляк, Є. Досенко, Ю. Марко, В. Марущак, М. Полятикін, Б. Стасько та ін.). Її використання в патріотичному вихованні молодших школярів потребує творчого підходу, урахування їхніх вікових особливостей.

Необхідне підґрунтя для цієї діяльності створює система ПНЗ хореографічного спрямування, яка пройшла складний шлях розвитку та має розгалужену інституційну структуру. У контексті теми дослідження з'ясовано й адаптовано до розв'язання його завдань досвід діяльності з ідейно-патріотичного, естетичного, морального, фізичного виховання понад двох десятків центрів дитячої і юнацької творчості та хореографічних колективів.

Експериментальну базу дослідження становили 194 дитини 7–11-ти років, які займалися в 7 хореографічних колективах Івано-Франківської та Львівської областей. До констатувального експерименту були залучені 25 батьків дітей; 20 педагогів-хореографів.

На етапах констатувального й контрольного експерименту використовувалися різні методи збирання інформації: анкетування, спостереження, бесіда, аналіз документів і продуктів діяльності та ін.

Результати констатувального зрізу виявили високий рівень національної свідомості учнів і їхньої мотивації щодо занять танцями (імідж; дозвілля; естетичні смаки й т. ін.); домінування інтересу до сучасних бальних, а не до народних танців; нерозуміння внутрішнього змісту танців для пізнання культури, традицій українського народу тощо.

Анкетування засвідчило, що педагоги-хореографи мають високий рівень патріотичних переконань, професійної компетентності і розуміння значення танців для поліпшення фізичного здоров'я і художньо-естетичного виховання особистості, але недооцінюють їх потенціал у патріотичному вихованні дітей. Опитані батьки не виявили зацікавлення народними танцями й не розуміли їхніх можливостей у патріотичному вихованні особистості.

На основі нормативних освітніх документів та результатів наукових досліджень і констатувального зрізу визначено п'ять критеріїв сформованості патріотичного виховання учнів молодших класів засобами народного танцю із відповідними показниками: морально-ціннісний (розуміння загальнолюдських морально-етичних норм); когнітивний (знання про історію, культуру, традиції, хореографічне мистецтво України і рідного краю); емоційно-мотиваційний (співчуття і любов до ближнього; самовираження в процесі навчання народної хореографії тощо); творчо-діяльнісний (здатність здійснювати громадянські вчинки, співпрацювати в колективі; навички самовиховання і саморозвитку; креативність як основа формування громадянина і патріота); полікультурний (шанобливе ставлення до історії, культури інших народів; готовність до міжетнічного обміну хореографічним досвідом).

Включення цих критеріїв і показників у педагогічну діагностику стало основою для визначення трьох рівнів сформованості патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю за умов ПНЗ: 1) високий (глибоке усвідомлення сутності патріотизму і загальнолюдських цінностей; ґрунтовні знання про хореографічне мистецтво України; стійка мотивація до занять танцями; креативність у виконанні творчих завдань тощо); 2) середній (загальне розуміння сутності патріотизму і моральних цінностей; пересічні знання української історії і хореографічної культури; вибіркова мотивація до занять танцями; виконання творчих завдань без прояву ентузіазму; повага до представників інших народів не супроводжується прагненням до наслідування зразків їхньої хореографічної культури); 3) низький (поверхневе знання історії і культури українців; слабка зацікавленість хореографічною діяльністю; відсутність інтересу до культурно-мистецької спадщини інших спільнот тощо).

Результати констатувального експерименту дають достатню емпіричну базу для з'ясування рівнів сформованості патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю на основі визначених критеріїв і показників, які формалізувалися за результатами анкетування та комплексу виконаних завдань за кожним структурним блоком у відсотках. Залежно від реальних проявів кожного елемента їм надавалося числове значення: 3 – високий рівень; 2 – середній; 1 – низький. Показник сформованості кожного досліджуваного елемента обчислено за формулою: $P_i = (A(3) + B(2) + C(1)) / n$, де P_i – досліджуваний елемент; A, B, C – сукупність властивостей, ознак, чинників, проявів у навчально-виховному процесі ПНЗ; n – їхня загальна кількість.

Узагальнення показників рівня сформованості патріотичного виховання засобами народного танцю для кожного критерію обчислено за формулою:

$$P_{\text{сєє}} = \frac{\sum_{i=1}^m P_i}{m}, \text{ де } m \text{ – кількість критеріїв. Здобуті результати наведено в табл. 1.}$$

Таблиця 1

Рівні сформованості патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю щодо визначених критеріїв

Критерій / рівень	Високий (у %)	Середній (у %)	Низький (у %)
Морально-ціннісний	12	67	21
Когнітивний	5	54	41
Емоційно-мотиваційний	8	75	17
Етноідентифікаційний	4	53	43
Творчо-діяльнісний	5	43	52
Полікультурний	3	53	44

Таким чином, визначено передумови (науковий і методичний інструментарій; хореографічна спадщина; розгалужена структура і виховний досвід ПНЗ тощо) та основні критерії (морально-ціннісний, когнітивний, емоційно-мотиваційний, творчо-діяльнісний, полікультурний), їхні показники і

рівні сформованості патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю.

У другому розділі **«Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов патріотичного виховання молодших школярів у процесі навчання хореографії в ПНЗ»** розкрито педагогічні умови сформованості патріотичного виховання учнів початкових класів засобами народного танцю; зміст і результати формувального експерименту й контрольного зрізу; рекомендації з удосконалення діяльності в означеному напрямі.

Розроблено модель патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю в системі ПНЗ (рис. 1). Вона в структурно-функціональній цілісності і послідовності увиразнює мету, завдання, принципи, педагогічні умови, зміст, етапи, методи, а також критерії, показники і рівні сформованості патріотичного виховання дітей й очікувані результати цієї діяльності.

Реалізація мети моделі – патріотичне виховання учнів молодшого шкільного віку засобами народної хореографії в ПНЗ – передбачає розв'язання завдань щодо розкриття потенціалу народного танцю через пізнання дитиною його сакрально-символічного змісту; посилення виховних впливів різних видів і жанрів хореографічного мистецтва; спрямування активності учнів на інтерпретацію й створення танцювальних композицій. Ця діяльність ґрунтується на принципах гуманізації і демократизації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в педагогічному процесі; етнізації, полікультурності, природовідповідності; індивідуалізації, особистісної орієнтації, саморегуляції; технологізації (на основі перевірених і інноваційних освітніх методик) та ін.

Аналіз філософської, педагогічної, психологічної, методичної літератури, досвід роботи педагогів щодо патріотичного виховання молодших школярів дав можливість визначити і схарактеризувати такі чотири умови:

1. Удосконалення теоретичної і практичної підготовки педагогів-хореографів до використання народної хореографії в патріотичному вихованні учнів у ПНЗ (досягнення високих фахових показників, наявність ціннісних орієнтацій, художніх смаків, морально-етичних чеснот, патріотичних переконань, здатність керувати колективом, щира любов до дітей тощо).

2. Стимулювання творчої самодіяльності дітей через розширення і вдосконалення методів, прийомів, засобів, форм виховного впливу (використання методів загальних (зразок, пояснення, імпровізація та ін.), інноваційних (різновиди методу проєктів (інформативних (віртуальна подорож, віртуальна екскурсія, метод підсвідомої діяльності), оповідальних (вокальна пісня, художня картина, музична розповідь), конструктивних (підготовка композицій, сют), творчих (розроблення дітьми хореографічних композицій, мініатюр, сюжетів, добір ними музичного супроводу), ігрових (розвивальна гра, гра-хоровод, драматична постановка) та індивідуальних, мікрогрупових, групових, масових форм виховної роботи).

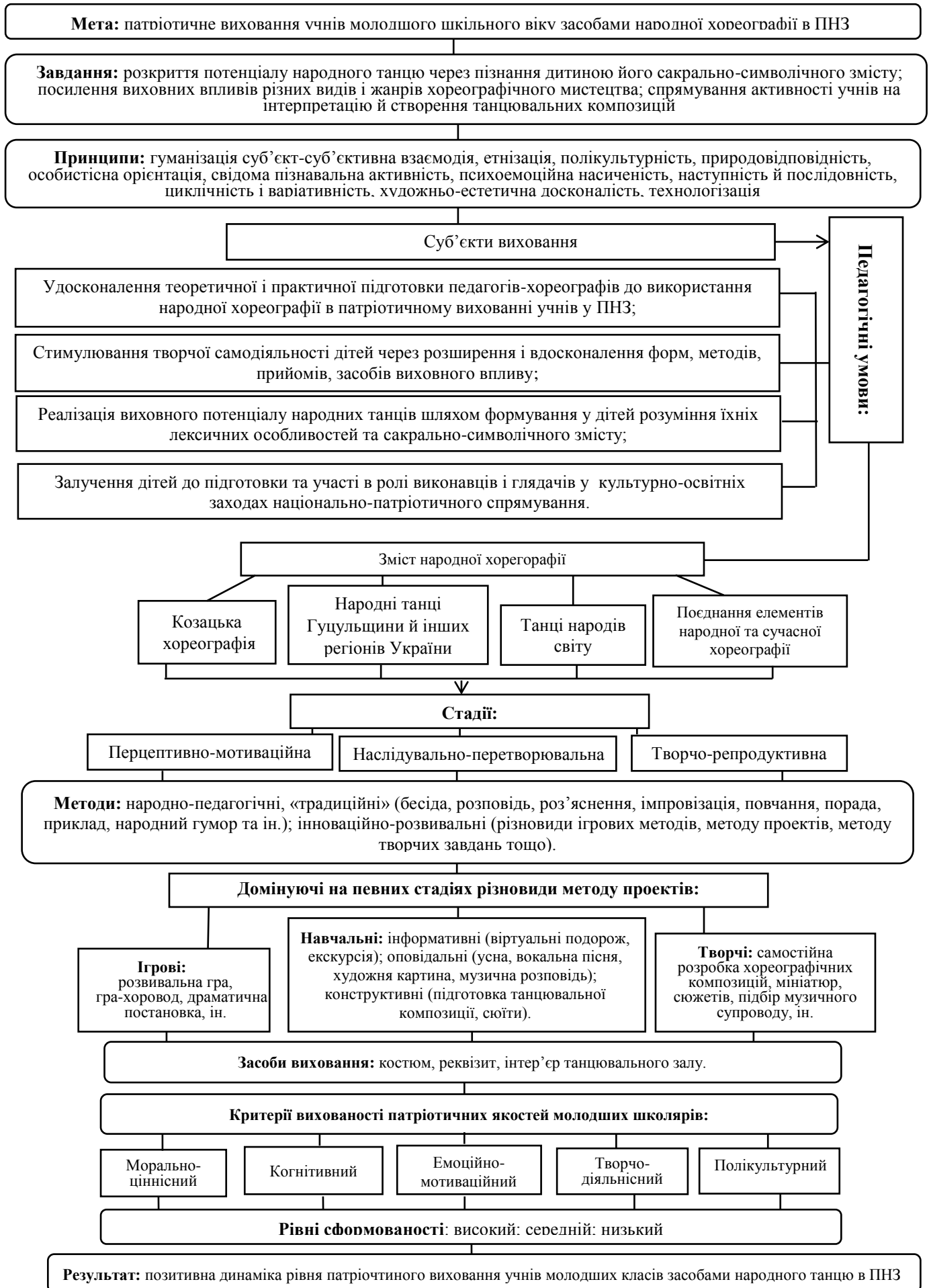

Рис. 1. Модель патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю в системі ПНЗ

дітей розуміння їхніх лексичних особливостей і сакральньо-символічного змісту (роз'ясненні етимології, символіки та історичних, побутових обставин виникнення і розвитку народних танців тощо).

4. Залучення дітей до підготовки та участі в ролі виконавців і глядачів у культурно-освітніх заходах національно-патріотичного спрямування (учні ЕГ долучилися до проведення понад 20 таких заходів).

Означені педагогічні умови є важливою ознакою педагогічного процесу як цілісної системи, що відображає зв'язок між складниками патріотичного виховання молодших школярів засобами народної хореографії в системі ПНЗ.

На трьох стадіях (перцептивно-мотиваційній, наслідувально-перетворювальній, творчо-репродуктивній) формувального експерименту реалізувалися його головні змістовно-тематичні компоненти: козацька хореографія (удосконалено методику навчання танців «Гопак», «Козачок») та народні танці різних регіонів України і народів світу. Актуалізувалися елементи народної хореографії в сучасному танці (композиції, мініатюри, що поєднували образи козака, опришка, українського повстанця та воїнів АТО, волонтерів, полонених). Апробувалися уроки онлайн-навчання та педагогічні технології і досвід хореографів В. Верховинця, В. Котова, І. Липи тощо. Використовувалися різні засоби хореографічного мистецтва: загальні (слайди, відеофільми, графіка, малюнки) і специфічні (костюми, реквізит, інтер'єр танцювальної зали).

За результатами контрольного експерименту здійснено моніторинг змін у показниках і рівнях сформованості патріотичного виховання учасників КГ і ЕГ, які наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка змін у рівнях сформованості патріотичного виховання дітей за окремими критеріями

Критерії сформованості патріотичного виховання молодших школярів засобами народної хореографії		Показники рівня сформованості патріотичного виховання (констатувальний (1) і контрольний етапи (2) експерименту в КГ та ЕГ)					
		Рівні сформованості					
		Високий (%)		Середній (%)		Низький (%)	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Морально-ціннісний	1	9	0	53	50	38	40
	2	9	17	53	62	38	21
Когнітивний	1	12	11	46	41	42	48
	2	4	16	48	51	38	33
Емоційно-мотиваційний	1	18	17	48	46	34	37
	2	20	32	51	60	29	8
Творчо-діяльнісний	1	8	9	44	43	48	48
	2	12	21	51	68	37	8
Полікультурний	1	2	2	42	40	56	58
	2	4	4	52	65	44	21

Зіставлення прикінцевих кількісних показників, що відбулися в ЕГ та КГ на констатувальному і контрольному етапах експерименту, відображає табл. 3.

Динаміка рівнів сформованості патріотичного виховання молодших школярів за результатами констатувального та контрольного етапів експерименту

Рівні	ЕГ	ЕГ	ЕГ	КГ	КГ	КГ
	Констатувальний зріз (у %)	Контрольний зріз (у %)	Приріст (у %)	Констатувальний зріз (у %)	Контрольний зріз (у %)	Приріст (у %)
Високий	10	24,8	+14,8	9,8	11,8	+2
Середній	44	61,2	+17,2	46,6	50,8	+4,2
Низький	39,2	14	- 15,2	43,6	37,4	-6,2

За результатами дослідницько-експериментальної роботи розроблено рекомендації з використання народного танцю як засобу патріотичного виховання молодших учнів у ПНЗ. Вони орієнтують на формування в дитини розуміння його сакрально-символічного змісту; диференційований добір методів, засобів, форм навчально-виховної роботи; активне використання потенціалу козацької і регіональної хореографічної традиції; розвиток творчих здібностей дітей шляхом створення власних художніх образів; популяризацію педагогічного досвіду діяльності в даному напрямі виховання; цілеспрямовану роботу з батьками учнів, які навчаються танців у ПНЗ; удосконалення навчально-методичного забезпечення хореографів в означеному напрямі; широке використання народної хореографії в суспільному житті.

Науково обґрунтована й експериментально перевірена методика патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю довела свою ефективність і доцільність застосування в процесі навчання хореографії у ПНЗ. Отже, мети досягнуто, гіпотезу підтверджено, завдання виконано.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження зроблено такі **висновки**:

1. На основі аналізу наукових джерел визначено зміст поняття «патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в ПНЗ» як особистісно орієнтований процес, що базується на вивченні народної хореографії та спрямований на набуття ідейних і моральних якостей, які характеризують емоційно-ціннісне ставлення до історико-культурної спадщини українського народу і виявляються у творчо-діяльнісній позиції, любові до Батьківщини, рідного краю, повазі до національних ідеалів, символів. Важливе підґрунтя для реалізації цих завдань дають розроблені й апробовані методи і форми організації навчально-виховного процесу в ПНЗ, що викладені у відповідних освітніх програмах.

Окреслено і схарактеризовано головні структурні компоненти патріотичного виховання молодших школярів у процесі освоєння народного танцю в ПНЗ (етнопсихологія; мораль і етика; етностетика; ментальність і світогляд українців), які проявляються у ставленні дитини до України, рідного краю, національних цінностей, соціального оточення й самої себе. Роль і місце народного танцю в цьому процесі розкривають різнопрофільні студії про

розвиток української хореографії, яка пов'язана з іншими елементами традиційної культури (музика, пісня, костюм тощо) та має значний потенціал для формування світогляду особистості та знань про культуру українського й інших народів світу.

2. Проаналізовані різнопрофільні джерела дають достатньо чіткі уявлення про виховний потенціал українського народного танцю, який обумовлений характером і тенденціями його історичного й регіонального розвитку. Присутність у ньому загальнонаціональних і локально-територіальних особливостей (елементи рухів; техніка, манера виконання; костюми тощо) становить важливе підґрунтя для патріотичного виховання молодших школярів засобами народної хореографії, адже дозволяє органічно поєднувати близькі й зрозумілі для них культурно-етнографічні традиції, звичаї рідного краю з ідеалами, символами, цінностями українського народу. Ця проблема відображена в навчально-методичній літературі, яка потребує творчого застосування в організації виховної роботи у ПНЗ.

Позашкільна освіта в Україні пройшла складний шлях та перетворилася на вагомий чинник розвитку зростаючого покоління завдяки мережі різнотипних закладів, які задовольняють різнобічні інтереси учнів, зокрема й у оволодінні хореографічним мистецтвом. Вивчення досвіду цієї діяльності засвідчує успішну апробацію керівниками творчих колективів ефективних методів, засобів, форм виховної роботи з молодшими школярами, які були творчо інтегровані в авторську дослідницько-експериментальну роботу.

3. Розроблено критерії сформованості патріотичного виховання учнів засобами народного танцю в ПНЗ з відповідними показниками: *морально-ціннісний* (розуміння й усвідомлення системи загальнолюдських моральних і духовних цінностей та місця і значення серед них національно-патріотичних цінностей); *когнітивний* (знання рідної мови, національних символів та історії, культури, традицій, хореографічної спадщини українського народу); *емоційно-мотиваційний* (самоствердження і самовираження в українській народній хореографічній культурі, що спонукає до засвоєння базових патріотичних понять); *творчо-діяльнісний* (здатність здійснювати громадянські вчинки, уміння співпрацювати в колективі й розвивати особистісний творчо-мистецький потенціал); *полікультурний* (засвоєння зразків і цінностей світової хореографічної культури, готовність до міжкультурної комунікації і співпраці). На основі критеріїв і показників визначено і схарактеризовано рівні сформованості патріотичного виховання учнів ПНЗ засобами народного танцю: високий, середній, низький.

Констатувальний експеримент показав, що лише 6 % учасників КГ і ЕГ мали високий, близько 57,5 % – середній та 36,5 % – низький рівні сформованості патріотичного виховання засобами народного танцю. Вони фактично не володіли знаннями й навичками розпізнання сакрально-символічного змісту народних танців; не могли продемонструвати рухи, пози, характерні для українських і танців інших народів світу. Педагоги-хореографи і батьки акцентували на зацікавленості дітьми сучасним танцем (80 %), а патріотичне виховання не відносили до пріоритетних завдань навчально-

виховного процесу в ПНЗ, недооцінювали роль і місце в ньому народного танцю.

4. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови патріотичного виховання дітей засобами народної хореографії в ПНЗ: удосконалення теоретичної і практичної підготовки педагогів-хореографів до використання народних танців у патріотичному вихованні учнів у ПНЗ; стимулювання творчої самодіяльності дітей через розширення і вдосконалення методів, прийомів, засобів, форм виховного впливу; реалізація виховного потенціалу народних танців шляхом формування в дітей розуміння їхніх лексичних особливостей та сакрально-символічного змісту; залучення учнів до підготовки та участі в ролі виконавців і глядачів у різноманітних культурно-освітніх заходах національно-патріотичного спрямування.

Реалізація першої педагогічної умови – *удосконалення теоретичної і практичної підготовки педагогів-хореографів до використання народної хореографії в патріотичному вихованні учнів у ПНЗ* – відбувалося шляхом оволодіння керівниками дитячих колективів методикою патріотичного виховання засобами народного танцю із використанням усього арсеналу традиційних та інноваційних методів, прийомів, засобів, форм, що забезпечувало підвищення ефективності цього процесу та вивчення і творче використання найкращого досвіду організації виховної роботи у ВНЗ України.

Реалізація другої педагогічної умови – *стимулювання творчої самодіяльності дітей через розширення і вдосконалення методів, прийомів, засобів, форм виховного впливу* – передбачала творче використання форм (індивідуальні, мікрогрупові, групові, масові) та широкого арсеналу методів виховання, що поділялися на народно-педагогічні, загальні й спеціальні, традиційні й інноваційні (бесіда, розповідь, роз'яснення, імпровізація, повчання, порада, приклад, різновиди ігрових методів і методу проектів тощо). Упровадження третьої педагогічної умови – *реалізація виховного потенціалу народних танців шляхом формування в дітей розуміння їхніх лексичних особливостей та сакрально-символічного змісту* – ґрунтувалося на врахуванні розроблених принципів: свідомої пізнавальної активності (опанування хореографічним текстом через розуміння його зв'язку з етносоціокультурним середовищем); психоемоційної насиченості; наступності й послідовності; циклічності й варіювання; художньо-естетичної досконалості.

Реалізація четвертої педагогічної умови – *залучення дітей до підготовки та участі в ролі виконавців і глядачів у різноманітних культурно-освітніх заходах національно-патріотичного спрямування* – здійснювалася шляхом активного залучення учасників ЕГ у концертах, фестивалях, театральних виставах, екскурсіях, зустрічах з учасниками АТО, флешмобах, що сприяло пізнанню культурних традицій українського народу, формуванню громадянської позиції та готовності до збереження, примноження національної хореографічної спадщини.

Контрольний зріз підтвердив ефективність формувального експерименту: порівняно з констатувальним зрізом кількість учасників ЕГ, які мали високий рівень патріотичного виховання, зросла на 14,8 %, середній – на 17,2 %,

низький – зменшилася на 15,2 %. В учнів КГ виявлено нижчі показники за всіма критеріями і рівнями. У членів ЕГ зросли зацікавленість народними танцями, розуміння їхньої символіки й значення як засобу пізнання культури, традицій українців та інших народів світу. Вони продемонстрували ґрунтовнішу, аніж учасники КГ, обізнаність із сакральньо-символічним змістом народної хореографії, костюму та ствердили, що в їхній уяві хореографічний образ асоціюється не лише із сучасною стильною людиною, а й з героїко-патріотичними подіями, персоналіями.

Проведена дослідницько-експериментальна робота не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми та засвідчує *перспективність* подальшого вивчення потенціалу сучасного, естрадного танцю, танців народів світу в патріотичному вихованні різновікових категорій української молоді; впливу народного танцю на патріотичне виховання українських школярів за межами рідної землі тощо.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Чашечнікова Н. В. Народний танець як засіб патріотичного виховання школярів / Н. В. Чашечнікова // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. Вип. 11. – Херсон : Південноукраїн. регіонал.ін-т післядипл. освіти пед. кадрів, 2011. – С. 41–45.

2. Чашечнікова Н. В. Підвищення ефективності патріотичного виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних закладах освіти / Н. В. Чашечнікова // Обрії : науково-педагогічний журнал. Вип. 2. – Івано-Франківськ : Івано-Франк. обл. ін-т післядипл. освіти, 2011. – С. 47–49.

3. Чашечнікова Н. В. Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в педагогічній спадщині В.Верховинця / Н. В. Чашечнікова // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 22. – Ужгород, 2011. – С. 188–191.

4. Чашечнікова Н. В. Зміст постановочної роботи в дитячих хореографічних колективах як необхідна умова патріотичного виховання молодших школярів / Н. В. Чашечнікова // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Серія: Педагогіка та психологія. Вип. 601. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2012. – С. 171–176.

5. Чашечнікова Н. В. Роль позашкільних навчальних закладів у патріотичному вихованні молодших школярів засобами народного танцю / Н. В. Чашечнікова // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. Вип. 2. – Рівне : Рівнен. обл. ін-т післядипл. освіти, 2012. – С. 193–195.

6. Чашечнікова Н. В. Народний танець як фактор формування особистості молодшого школяра / Н. В. Чашечнікова // Педагогічний дискурс. Вип. 13. – Хмельницький : Ін-т пед. нац. академії пед. наук України ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2012. – С. 391–394.

7. Чашечнікова Н. В. Формування зацікавленості молодших школярів до занять народними танцями в позашкільних закладах освіти / Н. В. Чашечнікова // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 25. – Ужгород, 2012. – С. 221–223.

Статті у виданнях інших держав:

8. Chashechnikova N. Historical and pedagogical aspects of the process of patriotical education of the youth by folk dance / N. Chashechnikova // Modern science. – Prague, 2016. – № 3. – S. 60–66.

Праці апробаційного характеру:

9. Чашечнікова Н. В. Підготовка майбутніх хореографів до використання народного танцю як засобу патріотичного виховання школярів / Н. В. Чашечнікова // Розвиток наукових досліджень' 2011: матер. сьомої міжн. наук.-практич. конф. – Полтава, 2011. – С. 37–40.

10. Чашечнікова Н. В. Фактори впливу народного танцю на підвищення рівня патріотичної вихованості школярів / Н. В. Чашечнікова // Наукові дослідження – теорія та експеримент' 2012 : матер. восьмої міжн. наук.-практ. конф. – Полтава, 2012. – С. 93–98.

11. Чашечнікова Н. В. Народний танець як фактор фізичного та духовного розвитку школяра / Н. В. Чашечнікова // Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту. – Донецьк : Донец. обл. ін-т післядипл. пед. освіти, 2012. – С. 122–125.

12. Чашечнікова Н. В. Патріотичне виховання учнівської молоді засобами народного танцю: історико-педагогічний аспект / Н. В. Чашечнікова // Наукові записки : зб. пр. молодих вчених та аспірантів. – Хмельницький : Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2012. – С. 209–219.

13. Чашечнікова Н. В. Народний танець у контексті змістової лінії «Художня освіта» у новому Державному стандарті початкової загальної освіти / Н. В. Чашечнікова // Інформаційний бюлетень. Вип. 16. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2013. – С. 39–41.

14. Чашечнікова Н. В. Основні форми патріотичного виховання молодших школярів у процесі освоєння народного танцю в позашкільних закладах освіти / Н. В. Чашечнікова // Сучасні проблеми педагогіки і психології. – Одеса : Південна фундація педагогіки, 2013. – С. 86–89.

15. Чашечнікова Н. В. Народний танець як засіб патріотичного виховання школярів Тлумаччини / Н. В. Чашечнікова // Матеріали Всеукраїнської. наук.-практ. конф. «Тлумач: історія та сучасність». – Тлумач : Злагода, 2014. – С. 158–161.

16. Чашечнікова Н. В. Характерні особливості народного танцю Гуцульщини як засобу патріотичного виховання молодших школярів / Н. В. Чашечнікова // Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. «Роль педагогічних та психологічних наук у процесі розвитку суспільства в умовах сьогодення». – К. : Київ. наук. організ. педагогіки та психології, 2014. – С. 85–88.

Праці, які додатково відображають результати дослідження:

17. Чашечнікова Н. В. Реалізація опікунсько-виховної функції позашкільних закладів освіти в процесі вивчення народного танцю / Н. В. Чашечнікова // Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX–XXI ст.) : зб. наук. пр. «Теорія і практика опікунської педагогіки в Україні та Польщі (XIX–XXI ст.)». Т. 4. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Вроцлав. ун-т, 2014. – С. 334–340.

18. Чашечнікова Н. В. Зміст та особливості підготовки майбутніх хореографів до патріотичного виховання дітей у позашкільних закладах України / Н. В. Чашечнікова // Sworld : междунар. періодич. науч. издание : науч. труды. Вып. 1. – Иваново, 2016. – С. 43–50.

19. Чашечнікова Н. В. Ценностное отношение к хореографическому искусству младших школьников / Н. В. Чашечнікова // Научный взгляд в будущее: междунар. периодич. науч. изд. Вып. 1. – Одесса, 2016. – С. 199–205.

АНОТАЦІЇ

Чашечнікова Н. В. Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2017.

У дисертації висвітлено проблему формування патріотичних якостей молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах. Розкрито науково-теоретичні основи дослідження; структуру патріотичного виховання в процесі опанування народного танцю в ПНЗ; особливості народної хореографії та досвід її використання в патріотичному вихованні учнівської молоді; лексичні особливості танцювальної традиції різних регіонів України; структуру ПНЗ хореографічного спрямування та досвід їхньої діяльності з формування національно-патріотичних якостей учнів; зміст та особливості підготовки майбутніх хореографів до виховної діяльності в означеному напрямі.

За результатами педагогічного експерименту визначено критерії патріотичної вихованості молодших школярів засобами народного танцю та зміст, організацію, методику, показники результативності реалізації авторської технологічної програми, а також запропоновано практичні рекомендації з підвищення рівня виховної роботи.

Ключові слова: патріотичне виховання, молодші школярі, народний танець, позашкільний навчальний заклад, підготовка студентів-хореографів, педагогічний експеримент.

Чашечнікова Н.В. Патриотическое воспитание младших школьников средствами народного танца во внешкольных учебных заведениях. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Винницкий

государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, 2017.

Диссертация посвящена проблеме патриотического воспитания младших школьников средствами народного танца во внешкольных учебных заведениях.

Раскрыты научно-теоретические основы исследования; подходы к определению понятий «патриотизм», «воспитание», «патриотическое воспитание»; методика организации и проведения педагогического эксперимента. Определена структура и основные компоненты патриотического воспитания учащихся младших классов в процессе освоения народного танца во внешкольных учебных заведениях.

Показаны особенности народной хореографии Украины, её отдельных регионов, этнографических районов и опыт их использования в формировании патриотических качеств ученической молодёжи. Проанализирована учебно-методическая литература (К. Балог, К. Василенко, В. Верховинец, Р. Гарасимчук, О. Голдрич, А. Гуменюк, В. Купленик, В. Марущак, Ю. Марко, Б. Стасько и др.), которую можно использовать в процессе формирования патриотических качеств младших школьников. Раскрыты этапы становления, развития структуры внешкольных учебных заведений хореографического профиля и опыт их деятельности по воспитанию национально-патриотических убеждений школьной молодёжи.

Определены содержание, особенности учебно-воспитательного процесса высших учебных заведений (профильные предметы; индивидуальная, самостоятельная, научно-исследовательская работа; разные виды практик и др.) по подготовке студентов-хореографов к проведению работы, связанной с национально-патриотическим воспитанием младших школьников в системе внешкольных образовательных учреждений.

На основе результатов психолого-педагогического эксперимента определены критерии и показатели патриотического воспитания младших школьников средствами народной хореографии. Авторская технологическая программа повышения его уровня реализовывалась на трёх стадиях (перцептивно-мотивационная, исследовательски-преобразующая, творчески-репродуктивная), сопровождалась апробацией методов, форм, способов работы по усовершенствованию хореографических знаний, умений, навыков участников экспериментальной группы.

На основе результатов педагогического эксперимента раскрыты критерии, показатели уровня патриотического воспитания младших школьников средствами народного танца, а также содержание, организация, методика, результативность реализации авторской технологической программы по оптимизации деятельности в указанном направлении. На этой основе предложены практические рекомендации по повышению уровня патриотического воспитания школьной молодёжи средствами народного танца. Осуществлена апробация авторской технологической программы, которая доказывает возможности её активного использования в воспитательном процессе исследуемых учебных заведений.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, младшие школьники, народный танец, внешкольное учебное заведение, подготовка студентов-хореографов, педагогический эксперимент.

Chashechnikova N.V. Patriotic education of younger students means of national dance in extracurricular institutions. – The manuscript.

The dissertation for the degree of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.07 – Theory and Methods. – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 2017.

The dissertation highlighted the problem of the formation patriotic qualities of young school children of traditional dance inextracurricular institutions.

Disclosed the scientifican dtheoretical basis of the study; the approaches to the clarification of the patriotic education of the process of development of folk dance in the extracurricular institutions; features of folk dance and experience of it suse in the patriotic education of youth; lexical features of dance traditions of different regions of Ukraine; the structureof extracurricular institutions with choreographic direction and their experience with the formation of national-patriotic qualities of students; content and features to the training of future choreographers educational activities in the defined area.

The results of pedagogical experiment clarified criteriaan dindicators of patriotic education of younger schoolboys means of national dance and content, organization, methods, effectiveness of implementation of the author's technology program, as well as practical advice on raising the level of educational work.

Keywords: patriotice ducation, younger students folkdance, school educational institutions, training of students-choreographers, pedagogical experiment.

Підп. до друку 11.09. 2017 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Віддруковано на на ризографі. Гарнітура «Times New Roman»
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець
Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
76018, м. Івано-Франківськ
вул. С. Бандери, 1, тел.: 71-56-22
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2718 від 12.12. 2006